

továbbá a Székkutas Községi Önkormányzat, a Móra Ferenc Múzeum, valamint a Tornyai János Múzeum és Közművelődési Központ között 2013. július 1-jén megkötött háromoldalú szerződés értelmében a Tornyai János Múzeum és Közművelődési Központ 2013. július 2. és szeptember 20. között régészeti megfigyelést biztosított a Székkutas község belterületi csapadékvíz elvezetés I. ütemének földmunkával járó munkafázisaihoz kapcsolódóan. A belterületi csapadékvíz elvezető csatorna É-i, újonnan létesítendő szakaszát a község É-i határában, a Kakasszéki-csatornától D-re húzódó dűlőút mentén, a mágocsi úttól K-re, kb. 1 km hosszan jelölték ki. Ennek a mágocsi úthoz közeli (Ny-i), mintegy 260 m hosszú szakaszát nyílt árokként, attól K-re fedett csatornaként tervezték.

A nyílt árokszakaszk kivitelezési munkálatai a teljes szakaszon egy lépcsőben, előzetes humuszosítás nélkül, gépi erővel, profilkanál alkalmazásával zajlottak. Az árok kialakítása során 2013. szeptember 12-én, esütőtökön egy kemence sütőfelületét, valamint a hozzá tartozó előtérögdröt, szeptember 13-án, pénteken egy gödröt vágtak át. A két megfigyelt objektum közötti távolság 58 m volt. A nyílt árok humuszosítása folyamatos régészeti megfigyelés mellett zajlott. A továbbiakban, illetve korábban régészeti jelenség, vagy leletanyag nem került elő.

Az árok kialakítása során alkalmazott technológia miatt a nyílt árokszakaszk által érintett területen a régészeti objektumoknak már csak az árok oldalában látható metszetét sikerült dokumentálni, az objektumok jelentkezési szintjének megfigyelésére nem nyílt lehetőség.

A leletmentés elvégzésére a beruházó Székkutas Községi Önkormányzattal (Rostás Tibor, településüzemeltetési ügyintéző), a kivitelező Joma Kvent Építőipari Kft-vel (Jochim József, ügyvezető), valamint a Csongrád Megyei Kormányhivatal Szegedi Járási Hivatal Járási Építésügyi és Örökségvédelmi Hivatallal (Mészáros Partícia) történt egyeztetést követően szeptember 16–19. között került sor.

A mentő feltárás során egy római kori szarmata árok (2. objektum), egy Árpád-kori kemence és hozzá csatlakozó előtérögdröt (1. objektum), valamint egy bizonytalan korú gödör / árok(?) részlete került elő. A 2. sz., É–D-i irányú római kori árokra ásták az 1. sz. Árpád-kori kemencét. A 3. objektumból leletanyag nem került elő, kora kérdéses.

Az objektumok teljes feltárására nem volt lehetőségünk, ezért a kivitelezés során megbolygatott területen belül, metszetre bontottuk a ferde sikkal átvágott jelenségeket. A kialakított árok aljába csak az 1. objektum egy része (előtérögdröt), valamint a 2. objektum (árok) mélyedt. Az előkerült leletanyagot objektumonként, illetve jelenségenként külön csomagoltuk.

A régészeti objektumok, valamint az érintett árokszakaszk geodéziai felmérésére szeptember 19-én került sor. Az árok eredeti állapotát szeptember 23-án állítottuk vissza.

A megfigyelt és részben feltárt jelenségek a területen egy római kori szarmata és egy Árpád-kori település jelenlétére engednek következtetni a Kakasszéki-ér D-i partján, amely lelőhely a község, már részben beépített É-i része alá húzódhat.

A mentő feltárás eredményei és a felszíni leletek alapján körvonalazott Székkutas 48. lelőhely D-i és DK-i irányban is tovább húzódik. A részben feltárt régészeti lelőhelyet a földmunkával járó építési tevékenységek jelentősen veszélyeztetik, ezért a továbbiakban az érintett területen ezek esetében megelőző régészeti feltárások elvégzésére van szükség.

CSÁNYI VIKTOR – TÓTH KATALIN

326. Székkutas határa (Csongrád megye) Sza, Á

A 47-es sz. főút 11,5 tonnás burkolat-megerősítése és párhuzamos kerékpárút építése a Székkutas-Hódmezővásárhely (173+780–195+880 km szelvények) közötti szakaszon (NIF projekt kód: K047.02) beruházáshoz kapcsolódóan próbafeltárásokat és megelőző feltárást végeztünk több lelőhelyen.

Földvár (202. lelőhely) (KÖH 80741): az ERD-hez készülő próbafeltárások keretében 2014. május 23. és 30. között próbafeltárást végeztünk a lelőhelyen (Ügyiratszám: Cs-06D/01/1525-2/2013) a Móra Ferenc Múzeum és a Tornyai János Múzeum és Közművelődési Központ között 2014. május 8-án aláírt szerződés alapján.

A lelőhelyen 2009-ben Rózsa Zoltán (Szántó Kovács János Területi Múzeum, Orosháza) végzett helyszíni szemlét, mely során őskori (bronzkori?), római kori szarmata és Árpád-kori leleteket gyűjtött a felszínen. A területen egy késő bronzkori földvárat feltételezett (a Corona és a Google Earth felvételei alapján). A 47-es sz. főút 11,5 t-s burkolat-megerősítése a 173+780–195+880 km szelvények között beruházás ERD-jéhez kapcsolódóan 2013. novemberében Harkai István (MNM NÖK) által irányított, Bede Ádám (MFM), Paluch Tibor (MFM), Tóth Katalin (TJM), Csányi Viktor (TJM), valamint Bedő Valér (MNM NÖK) részvételével zajló terepbejárás során a lelőhelyen nem került elő leletanyag. Ennek oka alapvetően az volt, hogy a lelőhely beruházást érintő szakaszának jelentős részét nem, vagy csak részben lehetett bejárni, erdő és szőlőültetvények borították, illetve több helyen beépítették.

A Móra Ferenc Múzeum, valamint a Tornyai János Múzeum között megkötött szerződés alapján a nyomvonal 181+950 és 183+340 km szelvénye közé eső lelőhelyszakaszon 1390 m² területű volt az előirányzott, próbafeltárás keretében feltárandó terület. A NIF Zrt. a próbafeltárás révén kutatható területet a lelőhelynek a nyilvántartásban szereplő kiterjedését ÉK-i és DNy-i irányban is 100–100 m-rel meghaladó hosszúságban tűzte ki.

A munkaterületet 2014. május 14-én vettük át a Móra Ferenc Múzeumtól, a próbafeltárást 2014. május 23. és 30. között végeztük el. A lelőhely lehatárolását a kutatható területen összesen 11 különálló, körülbelül 2 m széles, különböző hosszúságú kutatószelvényvel végeztük el, melyek teljes területe a geodéziai felmérés alapján 1162,51 m². A szondák közül az 1., 2., 6., 7/ a., 8., 9. és 10. negatívnak bizonyult (összterületük 550,88 m²). Összesen 6 objektumot tártunk fel, melyeknek 7 SNR számot osztottunk ki.

Az 1. (123,81 m²) és a 2. kutatószelvényt (112,72 m²) a kutatható terület ÉK-i (Székkutashoz közelebb eső) végében tűztük ki, a nyilvántartott lelőhely ÉK-i szélénél, illetve azon kívül, hogy a lelőhely szélét megpróbáljuk lehatárolni. Mindkét szonda negatívnak bizonyult, 35–45 cm vastag humuszréteg alatt jelentkezett a sárgásbarna, agyagos altalaj, régészeti jelenség, illetve lelet nem került elő. Ez alapján a lelőhely kiterjedése ÉK felé valószínűleg kisebb a nyilvántartásban szereplőnél.

A 3. (117,5 m²), 4. (114,56 m²) és 5. (112,95 m²) kutatószelvényeket a nyilvántartott lelőhely ÉK-i felében, az erdősav és a Rostás P. tanya körüli beépített terület között humuszoltunk. Az ezekben feltárt objektumok (egy árok, egy kút és egy kemence: 1–3., 7. SNR) alapján ezen a területen egy római kori szarmata település található. Ezen a nyomvonalszakaszon a kb. 50–70 cm vastag, ÉK-ról DNy felé vékonyodó humuszréteg alatt barnás, szintén ÉK felől DNy felé erőteljesen vékonyodó (70–20 cm-es) szubhumusz réteg jelentkezett a sárgásbarna,

agyagos altalaj felett. A régészeti jelenségek és leletek is a szubhumuszban kerültek elő. A 4. kutatószelvényben a 2. sz. kút (2. SNR) szelvénybe eső részét a balesetveszély elkerülése miatt nem bontottuk ki teljes mélységig, csak 120 cm-ig. (A többi objektum szelvénybe eső részét teljesen kibontottuk, valamennyi szelvényfal alá nyúlt.) A leggazdagabb leletanyagot az 5. kutatószelvényben feltárt 3. sz. (3., 7. SNR), igen jó állapotban (átlagosan 40 cm-es felmenő fallal) megmaradt kemence tartalmazta. A vastagon átégett sütőfelülete alatti részt cserepekkel rakták ki.

A Rostás tanya körüli beépített terület, valamint a Sós-halom közötti szakaszon nyitottuk a 6. (182,37 m²), 7/a (28,39 m²) és 7/b (84,25 m²) kutatószelvényeket. A 6. és a 7/b kutatószelvényben feltárt objektumok (árkok: 4–5. SNR) alapján ezen a nyomvonalszakaszon feltehetően egy Árpád-kori település található. A 6. kutatószelvényben feltárt 4. árokban (4. SNR) csak 2 állatsont került elő, a 7/b kutatószelvényben feltárt 5. árokszakas (5. SNR) nyesésekor 1 Árpád-kori cserepet találtunk. A nyomvonálnak ez a szakasza amiatt is külön figyelmet érdemel, mert a közvetlen közelében, a 47-es út másik (ÉNy-i) oldalán egy ismeretlen korú halom (Székkutas-Sós-halom) található.

A 8. (71,22 m²), 9. (31,36 m²) és 10. (183,38 m²) kutatószelvényeket a nyilvántartott lelőhely DNy-i szélénél, illetve azon kívül húztuk, hogy megpróbáljuk behatárolni a DNy-i szélét is. Régészeti szempontból mindhárom kutatószelvény negatívnak bizonyult. Csak egyértelműen újkori beásások, amorf, fekete humuszos vagy erősen kevert betöltésű, legújabb kori üvegeket, téglákat, a szőlőkhöz tartozó betonoszlopokat tartalmazó foltok jelentkeztek a szelvényekben. Az egyik kisebb méretű gödörfolt részlete a 8. kutatószelvényben kapott jelenségszámot (6. SNR), ki is bontottuk, de ez is legújabb kori volt. Ezen a nyomvonalszakaszon a humusz vastagsága 70 és 110 cm között változott a sárga, agyagos altalaj felett. Mindezek alapján a lelőhely kiterjedése (legalábbis a nyomvonalat érintő szakaszon) DNy felé is kisebb a nyilvántartásban szereplőnél.

Mind a szarmata, mind az Árpád-kori település jelenlétéről tudomásunk volt a nyilvántartás adatai (Rózsa Zoltán 2009-es helyszíni szemléje) alapján. A próbafeltárás során a felszíni leletek alapján nyilvántartott késő bronzkori település objektumai, illetve arra utaló leletek nem kerültek elő.

A próbafeltárás eredményeit erőteljesen befolyásolja az a tény, hogy a nyomvonálnak a nyilvántartott lelőhely területére eső egyes (jelentős hosszúságú) szakaszain nem tudunk szondákat húzni az erdővel fedettség, illetve a beépítettség miatt. Azt a nyomvonalszakaszt, ahol a feltételezett földvár sánca húzódik, erdő borította, így ott nem volt lehetőségünk kutatószelvény nyitására. Emiatt, továbbá a kutatott területnek a lelőhely nagyságához viszonyított igen kis felülete miatt, egyelőre nem javasolható a nyilvántartott lelőhely határainak módosítása.

A szondaárkokban előkerült jelenségeket feltártuk, rajz és fotó dokumentációt készítettünk azokról. A munkálatok végén megtörtént a szelvények és jelenségek geodéziai felmérése. Utóbbira 2014. május 28-án került sor.

A munkálatok végeztével a megnyitott felületeket a NIF Zrt. kérésének megfelelően nem temettük vissza, de gondoskodtunk körbekerítésükről és szalagozásukról. A munkaterületet jegyzőkönyv alapján 2014. június 3-án visszaadtuk a Móra Ferenc Múzeumnak.

A leletek az elsődleges feldolgozás ideje alatt és véglegesen is a hódmezővásárhelyi Tornyai János Múzeum és Közművelődési Központban kerülnek elhelyezésre. Megkezdődött a leleta-

nyag tisztítása, a dokumentáció összeállítása. A geodéziai felmérést a Móra Ferenc Múzeum geodéziai csoportja végezte el.

A feltárás munkatársai voltak: Csányi Viktor régész, Göbölös Mihály ásatási technikus, Komoly Vera és Gresó Richárd ásatási munkások.

A Tornyai János Múzeum és Közművelődési Központ 2014. november 5. és 11. között megelőző feltárást végzett Székkutas-Földvár lelőhelyen (Székkutas 202. lelőhely, nyilvántartási azonosító száma: 80741), a 182+240–183+050 km szelvények között. A munkát a Csongrád Megyei Kormányhivatal Szegedi Járási Hivatal Járási Építésügyi és Örökségvédelmi Hivatal CS-06D/01/1827-4/2014 ügyiratszámú irata alapján végeztük el.

A MNM NÖK által készített ERD (B-36433/2014) feltárási projekttervében foglaltak alapján a Nemzeti Infrastruktúra Fejlesztő Zrt. (NIF Zrt.) 2014. augusztus 6-án szerződést kötött a Móra Ferenc Múzeummal a megelőző feltárások elvégzésére, a Móra Ferenc Múzeum pedig a 2014. augusztus 13-án megkötött szerződésben bevonta a Tornyai János Múzeumot a Székkutas-Földvár, valamint a Székkutas Sós-halmi-dűlő lelőhelyen végzendő megelőző feltárások munkálataiba. Székkutas-Földvár lelőhelyen a megelőző feltáráshoz kijelölt terület nagysága 1013 m² volt.

A lelőhelyen a megelőző feltárás munkaterületét 2014. november 4-én vettük át régészeti munkavégzésre alkalmas állapotban a Móra Ferenc Múzeumtól. A feltáráshoz a gépi és a kézi földmunkát a NIF Zrt. megbízásából a kivitelezést végző Duna-Aszfalt Kft. biztosította (1 forgó-kotró rakodógép és 3 fő a nyesési munkához).

A megelőző feltárás két szelvényének a humuszolását november 5-én és 6-án végeztük el a lelőhely ÉK-i szélétől indulva, DNy felé haladva, körülbelül 3,6 m szélességben (a tervezett kerékpárút nyomvonalán). A földet a szelvény két oldalára raktuk, a kisajátítási területen belül. A humuszolás megkezdése előtt a próbafeltárás szondáiból kitermelt földet a markológépnek vissza kellett temetnie.

A megelőző feltárás szelvényei sajnos nem érintkeztek a próbafeltárás szelvényeivel (átlagosan 1–1,5 m volt a távolság közöttük), így nem volt lehetőségünk arra, hogy a próbafeltárás szelvényeiben részben kibontott objektumok másik részét a megelőző feltárás során kibontsuk. Mindössze egy, a próbafeltárás során részben feltárt ároknak került elő egy újabb szakasza – 5. objektum / 5. SNR –, de itt is maradt egy 1–1,5 m-es feltáratlan szakasz a próbaátás szondája és a megelőző feltárás szelvénye között.

Sajnos a beruházás területét érintő optikai kábel kiváltása (áthelyezése) nem történt meg a megelőző feltárás megkezdése előtt. Az optikai kábel egy jelentős szakaszon a feltárandó területen belül húzódott (ráadásul a terület ÉK-i részén a szelvény közepén). Ez jelentős mértékben megnehezítette a munkát, hiszen ezen a szakaszon egy m-nél mélyebbre nem humuszolhattunk. Emiatt a szelvény első, körülbelül 40 m-es szakaszában még a barnás szubhumuszt sem értük el a humuszolással. Az optikai kábel árka 8+615 m környékéig haladt a szelvényben, ott kiívelődött a 47-es út irányába.

A lehumuszolt terület talajviszonyai meglehetősen változatosak voltak. Legfelül egy változó vastagságú (40–100 cm-es), ÉK-ról DNy felé valamelyest vékonyodó humuszréteg jelentkezett, az alatt pedig egy szintén változó vastagságú (30–50 cm-es), világosbarna szubhumusz. DNy felé haladva a humusz vastagsága fokozatosan, kis mértékben csökkent (60–80 cm). A foltok többsége bizonytalan körvonallal jelentkezett (átlagosan körül-

belül 1 m mélyen), betöltésük nem különült el határozottan a szubhumusztól. Apró paticspöttyök, agyagfoltok és leletek jeleztek a foltokat, észlelésük és körvonalazásuk is meglehetősen nehéz volt. A próbafeltárás során 6 objektumszámot és 7 SNR számot osztottunk ki, így a megelőző feltáráson az objektum számok osztását 7-től, az SNR számok osztását 8-tól kezdtük.

A Sós-halomtól DK-re elhelyezkedő feltárássra kijelölt szelvény (9+122–9+180 m) K-i részét az optikai kábel ÉK–DNY-i irányban húzódva keresztezte. A humusz vastagsága 75 és 130 cm között változott, az altalaj sárgásbarna, illetve sárga homokos volt, fagyókerek szabdalták. Itt mindössze egy objektum került elő. Az ÉNy–DK-i irányban húzódó árok a próbafeltárás során feltárt 5. számú árok (5. SNR) egy újabb szakasza. A próbafeltárás során az árok foltjának nyesésekor egy apró Árpád-kori cserpepet találtunk, bontása közben nem került elő belőle leletanyag. A megelőző feltárás során kibontott szakasza sem tartalmazott korhatározó leletanyagot, csak állatcsont került elő belőle.

Az előkerült objektumok bontását és dokumentálását november 7. és 11. között végeztük el. A két szelvényben összesen 991 m²-t humuszoltunk, illetve tártunk fel. Ebből 548 m² volt régészeti fedett, 443 m² volt negatív. Összesen 20 objektumot, illetve 20 objektumnak a szelvénybe eső részét tártuk fel, 21 SNR számot osztottunk ki. Ezek döntő többsége (az 5. sz. árok kivételével) az ÉK-i szelvényben került elő: 19 objektum, 20 jelenség. A feltárt objektumok egy szarmata kori (valószínűleg késő szarmata) településhez tartoznak. Más korszak emlékanyaga nem került elő, tehát késő bronzkori településre, illetve földvár utaló nyomokat a megelőző feltárás során sem találtunk.

Az objektumok többsége élelemtároló gödör volt, ezen kívül feltártunk egy kutat (a talajvíz jelentkezési szintjéig, 110 cm mélységig), valamint 3 kemencét (és egy elpusztult kemence maradványait). Figyelemre méltó volt a 24. sz. kemence (26. SNR), melynél a 2–3 cm vastagon vörösré égett sütőfelület alatt sárga, ráhordott agyagréteg jelentkezett 8–10 cm vastagságban a barnás altalaj felett. A sütőfelület alatti agyagrétegbe – szokatlan módon – függőlegesen helyeztek cserepeket egymástól viszonylag távolabb, lazán.

A feltárt szelvények és objektumok felmérését és szintezését a szegedi múzeum geodétái végezték el. A megelőző feltárást november 11-én fejeztük be, a munkaterületet november 12-én visszaadtuk a Móra Ferenc Múzeumnak. A feltárt leletanyag a Tornyai János Múzeum és Közművelődési Központban kerül végleges elhelyezésre. Megkezdődött a leletanyag mosása, tisztítása, restaurálása, valamint a dokumentáció rendezése.

A megelőző feltárás munkatársai voltak: Csányi Viktor és Rózsa Zoltán régész, Göbolyös Mihály és Csordás László ásátási technikus, Jantyik Tibor, Barkó Sándor és Kardos Zsolt a kézi nyesést végző ásátási munkások (Duna-Aszfalt Kft.), valamint Végh Tibor, Rác Lajos, H. Tóth Antal, Faddi Dávid és Vereb Milán régészeti bontómunkát végző ásátási munkások (Hu-Sa 31 Kft.).

TÓTH KATALIN

Sós-halmi-dűlő (KÖH 33720): az ERD-hez készülő próbafeltárások keretében 2014. május 22. és június 3. között a lelőhelyen végeztünk próbafeltárást (ügyiratszám: Cs06D/01/1525-2/2013).

Az 1999-ben Kürti Béla, majd Sósuti Kornél által vezetett terepbejárások során a főút 180+100 és 180+320 km szelvényei közötti szakaszától É-ra és D-re, a felszínről gyűjtött leletek

alapján, egy római kori szarmata, valamint egy Árpád-kori település jelenlétére lehet következtetni. A lelőhely Székkutastól Ny-ra, a 47-es főúttól É-ra és D-re, két egykori vízfolyás által határolt területen található.

A 2013. november 28-án a 47-es sz. főút ERD-je kapcsán Harkai István (MNM NÖK) által irányított és Bede Ádám és Paluch Tibor (MFM), Tóth Katalin és Csányi Viktor (TJM) valamint Bedő Valér (MNM NÖK) részvételével zajló kontroll terepbejárás során a lelőhelyen nem került elő régészeti leletanyag, ugyanakkor a körvonalazott lelőhely területének egy részén, valamint közvetlen környezetében jelentős terület bejáráására nem kerülhetett sor. Jelentős beépített, erdősített területek, valamint kaszáló található a lelőhely egy részén és annak környezetében.

Az ERD-hez kapcsolódó próbafeltárás során a kutatásra kijelölt szelvényt az 1999-es terepbejárások alapján tűzték ki a nyomvonal 180+000 és 180+420 km pontjai között. Az ÉK–DNY-i irányú, a 47-es sz. főúttal párhuzamos kitérés által kijelölt szelvénynek csak egy részén lehetett kutatóárkokat kijelölni, mivel a 180+150 km pontnál leágazó földúttól ÉK-re, a volt Állami Gazdaság körbekerített, részben fákkal beültetett, részben beépített területe nem kutatható. A kutatóárkokat a 180+150 és a 180+420 km pontok közötti 270 m hosszú nyomvonalon volt lehetőségünk kijelölni.

A munkaterület 2014. május 14-én vettük át. Május 22-én kezdtük el a próbafeltárást, mely során összesen 3 különálló, 2 m széles és különböző hosszúságú kutatóárkot humuszoltunk. A nyilvántartott régészeti lelőhely lehatárolását a próbafeltárással kijelölt terület DNY-i szélénél kezdtük, oly módon, hogy a 2 m széles kutatóárkok a tervezett nyomvonal D-i, a 47-es sz. főúttól távolabb eső szélénél húzódjának. A letermelt humuszt a kijelölt nyomvonal É-i részére deponáltuk.

Az átlagos humuszvastagság 62,24 cm volt. Az objektum-mélység 6 és 100 cm között ingadozott, az átlag 35,78 cm volt.

Az 1. szelvényt a feltárással kijelölt terület DNY-i részén, az R30 jelű karótól indulva ÉK-i irányba, 50 m hosszán jelöltük ki. A 2 m széles kutatóárkokban 3 árok részletének foltja jelentkezett (SNR 1–3). A humusz vastagsága Ny-i irányba haladva enyhén nőtt. A 2. szelvényt a feltárással kijelölt terület középső részén, az R28 jelű karótól ÉK-re 30 m-re, az 1. szelvénytől 80 m-re jelöltük ki 95 m hosszán. A 2 m széles kutatószelvényben összesen 9 objektum részletének foltja jelentkezett (SNR 4–11, 15). A humusz vastagsága változó volt, a szelvény ÉK-i, magasabban fekvő részén homokos altalaj, attól Ny-ra és K-re sárgásbarna agyagos alapközet jelentkezett. A 3. szelvényt a feltárással kijelölt terület ÉK-i részén, a volt Állami Gazdaság területétől közvetlenül D-re húzódó földúttól D-re, az R25 jelű karótól 20 m hosszán jelöltük ki. A kutatószelvény humuszolása során 3 objektum (SNR 12–14) részletének foltja került elő. A sárgásbarna, agyagos altalajt fedő humuszréteg vastagsága É felé jelentősen nőtt, ugyanakkor a próbafeltárás során kutatható területnek ezen a részén, vagyis az ÉK-i szakaszán tapasztaltuk a legnagyobb objektumsűrűséget. Ezen a szakaszon néhány méterenként követték egymást az objektumok, valamint szuperpozíció is előfordult (SNR 8, 15). Valamivel szórtabban helyezkedtek el az Árpád-kori település objektumai a próbafeltárással kijelölt terület DNY-i részén, azonban a kutatásra kijelölt terület szélétől néhány m-re már jelentkezett az első, leletanyaga alapján az Árpád-korra keltezhető objektum (SNR 1, árok).

A kutatószelvények teljes területe 370,7 m² volt (1. szelvény: 115,8 m², 2. szelvény: 206,1 m², 3. szelvény: 48,8 m²).

A próbafeltárás során összesen 15 település-objektumot különítettünk el (árkok, gödrök, földbe mélyített épület kemencével) és 17 jelenség kapott SNR számot. Az objektumok közül 8 az Árpád-korra keltezhető (SNR 1, 5, 8–11, 13–14), 7 objektum kora nem adható meg pontosan. Ez utóbbiak közül négy egyáltalán nem tartalmazott leletanyagot (SNR 3–4, 6–7), két esetben csak állatsont (SNR 12, 15), egyben pedig csak patics és salak (SNR 2) került elő. Ezeknek a jelenségeknek a datálása a későbbiekben változhat, amennyiben sor kerülhet a további feltárára, mivel csaknem mindegyik a még feltárandó nyomvonal-szakasz alá húzódott.

A legjelentősebb mennyiségű leletanyag a 2. szelvény ÉK-i részén feltárt földbe mélyített épület (SNR 11) betöltéséből került elő (kerámia, patics, kő, állatsont, orsógomb, bronz fejes gyűrű). Az épülethez tartozott egy rendhagyó módon megépített kemence, melynek szájnyílása az épület padlószintje fölött mintegy 40 cm-rel helyezkedett el (SNR 16). Az épület részletében egy oszlophelyet (SNR 17) tártunk fel az épület ÉK-i falától 20 cm-re DNy-ra.

A próbafeltárás során egy objektum részletét nem tudtuk teljes egészében feltárni és dokumentálni. A 3. szelvény ÉK-i sarkában, a szelvényből három irányba is túlnyúló objektum részletét dokumentáltuk (SNR 14) a jelenlegi felszíntől mérve 103 cm mélyen. A jelenség alja a nyestett felszíntől mért 100 cm-re sem jelentkezett, ezért a fokozott balesetveszély miatt az objektum alját nem tudtuk kibontani, dokumentálni. Az ÉNy-i szelvényfal mellett, a humuszolás és az objektum bontása során felhalmozott földtömeg jelentős nyomást fejtett ki a szelvényfalra, ami fokozott omlásveszélyt idézett elő, ugyanakkor a 2 m széles kutatóárokban a szelvényfal megtámasztására sem volt lehetőségünk. Az objektumról rajzot és fotót készítettünk, leírtuk, a teljes jelenség feltárása pedig a későbbi kutatás feladata lesz.

A fentebb említett szuperpozíciók alapján egy hosszabb életű Árpád-kori teleppel számolhatunk a Sós-halmi-dűlő ezen szakaszán. A település pontos kiterjedésének, korának tisztázására mindenképpen további kutatások szükségesek.

A próbafeltárás során a felszíni leletek alapján nyilvántartott római kori szarmata település objektumai nem kerültek elő.

A 2014. május 22. és június 3. között végzett próbafeltárás alapján a korábbi terepbejárások eredményei által meghatározott lelőhelypoligon Ny-i, DNy-i irányban jelentősen kibővíthető. A lelőhely a feltárt jelenségek alapján a 180+420 km szelvényig biztosan megtalálható. Ugyanakkor nem zárható ki, hogy jelenségek attól DNy-ra is előkerülhetnek.

Kérdéses a lelőhely kiterjedése a nem kutatható területek irányban, ÉK felé. Ezen a területen sem lehetett a lelőhely szélét megtalálni a próbafeltárás során. A kutatószelvényeket nem tudtuk még a nyilvántartásban jelölt lelőhely poligon ÉK-i szélégig sem kijelölni, a 3. szelvény a nyilvántartott lelőhely szélétől DNy-ra körülbelül 50 m-re végződik. A kutatásra kijelölt területen végzett próbafeltárás eredményei alapján feltételezhető, hogy a lelőhely ÉK-i irányban legalább 50 m hosszan folytatódik, ugyanakkor nem zárható ki, hogy régészeti jelenségek attól ÉK-re is előkerülhetnek.

A szondaárkokban előkerült jelenségeknek a kutatószelvényekbe eső részeit egy kivételével teljesen feltártuk (SNR 14), rajz és fotó dokumentációt készítettünk azokról. Megtörtént a szelvények és jelenségek geodéziai felmérése is.

A munkálatok végeztével gondoskodtunk a megnyitott felületek körbekerítéséről és szalaggal történő körbekerítéséről. 2014. június 3-án a munkaterületet visszaadtuk a Móra Ferenc Múzeumnak.

A leletek az elsődleges feldolgozás alatt a Tornyai János Múzeumban kerülnek elhelyezésre. Végleges elhelyezésükre ugyanitt kerül sor. Megkezdődött a leletanyag tisztítása, a dokumentáció összeállítása.

A feltárás munkatársai voltak: Tóth Katalin régész, Göbölös Mihály ásatási technikus, Gresó Richárd és Komoly Vera ásatási munkások. A geodéziai felmérést a Móra Ferenc Múzeum geodéziai csoportja végezte el.

CSÁNYI VIKTOR

327. Szigetvár, Széchenyi u. (Széchenyi u. 54.) (KÖH 25185)

(Baranya megye) R, Kö

Szigetváron, 2014. augusztus 11-én, vendégek kísérése közben, a Széchenyi utcai részen, a 61/1 sz., a konzervgyári óvoda és a konzervgyár bejárata előtt, az úttest két oldalán telefonkábel vezetéshez ásott munkagödrökre figyeltem fel. A munkagödör kidobott földjéből a várbarátok emberi csontokat és rézkori edénytöredékeket gyűjtöttek kupacba. A munkások tájékoztatása szerint a területen régész nem volt, ezért a baranyai múzeumok munkatársával, Gábor Olivérrel telefonos egyeztetés után a régészeti jelenségeket helyszíni szemle keretében dokumentáltam, az emberi csontokat további vizsgálatokra a Természettudományi Múzeum számára összecsomagoltam, az őskori edénytöredékeket pedig fotózás után meghagytam a helytörténeti gyűjtemény számára.

A konzervgyári óvoda kiskapujának tengelyében, az úttest É-i szélén egy fejjel Ny-nak irányított, hanyattfekvő ember csontjai voltak, a derékrész alatt egy rézkori gödör hamus, égett betöltése jelentkezett. Az elhunyt feje a jobb vállat érte, a felkarok a test mellett nyújtva, a jobb alkar könyökben behajlítva, a bal könyök-nél, a bal alkar pedig a medencében nyugodott. A lábak bokánál összezártak. Bal lábszárát a munkások részben elásták. A sírban melléklet nem volt, csak koporsószeget találtunk a talprész alatt. A középkorinak meghatározható sír alatt, a derékrészen, egy kb. 80 cm átmérőjű, rézkori gödör volt látható. Az őskori gödör hamus, égett betöltésében leletanyag alig volt, csak néhány őskori cseréptöredéket figyeltünk meg. Az omlásveszély miatt a megfigyelt objektumokat nem lehetett teljesen kibontani, ezért amit lehetett lefotóztam és méretarányos vázlatokat készítettem.

A lelőhely nem ismeretlen a kutatás előtt, a rézkori telep nyomait Kováts Valéria már az 1960-as években megfigyelte a konzervgyári oldalon. A mostani leletek alapján a lelőhely kiterjed az út É-i oldalára is.

A most előkerült és dokumentált középkori sír – figyelembe véve a 16. századi leírásokat, metszeteket és az eddig előkerült csontvázakat – arra utal, hogy az óvoda környéki területen van annak a nagy kiterjedésű középkori temetőnek a DK-i szélé, amelyet a középkor óta Katonatemetőként említenek. Ez a helyszín megegyezik azzal a temetővel, amit a kortárs Istvánffy Miklós is említ, s ahol az eddigi adatok szerint Zrínyi Miklós teste porlad. A szigetvári lakosoktól gyűjtött adatok alapján emberi csontvázak kerültek elő már korábban is a konzervgyár, a Széchenyi utca É-i felén lévő házaknál, majdnem a Basa utca vonaláig. Volt olyan ház, ahol 8 sirt is találtak. A domborzat alapján látható, hogy a nyilvántartási állapotnál lényegesen nagyobb kiterjedésű temetőnek éppen a domb legmagasabb részén lévő területe mindmáig kutatatlan. Pedig az általános gyakorlat szerint itt várhatók a legkorábbi sírok, az alacsonyabb domboldalban lévő temetőszélben pedig a legkésőbbiek.

SZABÓ GÉZA